

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Metàfora de l'escarabat de la sang

LLOSA

Sempre he admirat que mentre Jules Michelet preparava la seua famosa obra sobre la revolució francesa, el seu temps lliure el dedicara a escriure llibres de divulgació científica. Quelcom semblant s'esdevé amb Maurice Maeterlinck, que mentre enllestia els seus drames i poemes, s'interessava per la vida de les abelles o dels tèrmits. De segur que Maeterlinck creuria descobrir en aquelles societats d'insectes moltes de les pautes de comportament dels humans, que després d'alguna manera empraria en les seues obres. En la *Vida dels tèrmits* escriu: "El destí de les formigues, de les abelles, dels tèrmits, tan petit en l'espai, però quasi sense límits en el temps, és un clar resum, és, en definitiva, una evocació de nosaltres condensada en un instant... És per això que és bo d'escutar-ho. La seua sort prefigura la nostra, i aquesta sort, malgrat milions

d'anys, malgrat les seues virtuts, l'heroisme, malgrat sacrificis que entre nosaltres serien qualificats d'admirables, ha millorat?"

Com veieu, Maeterlinck, mentre estudiava la "*fourmillante cité*" dels tèrmits, enllestia frases ben transcendents sobre els homes. També Jules Michelet, en el seu llibre *L'insecte*, reflexionava en termes poc entomològics, en aquest cas a propòsit del rostre d'una formiga: "Aquesta màscara fixa, immòbil, condemnada a no dir res, és la d'un monstre o la d'un espectre? No. Pels seus moviments, i després de tants actes encunyats de reflexió, després de les seues arts molt més avançades que les dels grans animals, hom està ben temptat de reconèixer que en aquell cap hi ha algú. I, des del graó més baix fins al més alt de l'escala de la vida, hom sent la identitat d'una ànima."

És ben conegut el gran efecte que causaren en la societat parisenca aquestes obres. Marcel Proust fou un dels lectors més fidels, i en *La recerca del temps perdut* emprà nombroses metàfores al·lusives. La divulgació científica d'aquests dos prohoms de la cultura francesa, que escrivien tan sols moguts per la seua insaciable curiositat, va influir d'una manera ben sorprenent sobre els escriptors del *fin de siècle* francès.

Ho pensava un d'aquests dies passats, mentre observava un escarabat descrit pel naturalista Fabricius amb el nom de *Timarcha tenebricosa*. Durant el procés evolutiu, aquesta espècie ha perdut la capacitat de volar (com és propi de les altres espècies de la família *Chrysomelidae*), així com els colors vius i llampanants. En realitat, és un escarabat una mica trist, amb unes potes massa llargues, amb un cos massa rodanxó, una mica geperut, amb una lentitud en el marxar penós, desballestat. Alguns entomòlegs el troben simpàtic i bonhomí, però a mi em fa una mica de llàstima, i mentre el mirava avançar feixugament, em preguntava, à la Michelet, si en aquell cap –sota aquella màscara– hi havia realment "algú". Conten que abans els xiquets quan veien un d'aquests escarabats escopien sobre ell fins que en treia sang. Perquè aquest crisomèlid, que ha perdut la capacitat de volar, que ha vist créixer el seu cos fins a esdevenir un ésser inhàbil i taujà, es defensa dels seus depredadors emetent una grossa gota d'hemolimfa d'un roig viu magnífic, que resulta molt tòxica per als ocells i els rèptils.

L'evolució ha fet del *Timarcha* el més lleig i el més desmanyotat dels *Chrysomelidae*. Però, en canvi, l'ha dotat del més efectiu verí. Ningú no li coneix cap enemic, i per això arrossega sense por el seu cos de Rigoletto. Aquell dia, no vaig poder resistir la temptació d'agafar-lo amb precaució amb els dits. I mentre l'escrutava, l'infeliç animal va produir una gruixuda gota de sang. Llavors vaig creure descobrir-li la identitat d'una petita i torturada ànima.